

שיור יין מקידוש להבדלה

אמר רבי יוחנן שלשה מנוחלי העולם הבא, אלו הן: הדר בארץ ישראל ומהגדל בניו לתלמוד תורה והמבדיל על היין במוצאי שבתות, מאי היא? דמשייר מקידושא לאבדלתא.

בביאור הנהגה זו שמשייר מקידוש להבדלה נחלקו הראשונים. התוספות (ד"ה דמשייר כביאור מהרש"א) מבארים שרבי יוחנן מתייחס בדבריו לקידושא רבא ביום שבת, שאחרי שעשה קידוש על היין ביום השבת משייר את מה שנשאר מן היין להבדלה ואינו שותה את היין במהלך סעודת השבת לכבוד שבת, כי ההבדלה קודמת לכבוד היום.

אמנם הטור (סימן רצו) פסק: מאן דאית ליה חד כסא ולית ביה שיעור קידושא ואבדלתא, שבק ליה לאבדלתא וקידושא מקדש אריפתא דכי תקינו רבנן אבדלתא אחמרא תקינו (וכן נדפס באוצר הגאונים, וכן בסידור רב עמרם גאון סדר מוצ"ש וסידור רש"י סימן תקכז). דהיינו שהטור ביאר את דברי הגמרא ביחס לקידוש הלילה, שמי שיש לו רק כוס אחת ולפניו הברירה האם לקדש על היין בליל שבת או להבדיל עליו ביציאתה, יש לו לשייר מהקידוש ולא לעשות קידוש על היין אלא על הפת ולהבדיל על היין. נמצא שחלוק הטור על התוס' הן בהבנת תיבת "קידושא" שלדעת התוספות היינו קידוש היום ולדעת הטור - קידוש הלילה, והן לגבי קיום אותו קידוש - שלדעת התוספות מדובר שכבר עשה את הקידוש ומשייר ממנו להבדלה ולא שותה בסעודה, ואילו לדעת הטור הכוונה שעדיין לא עשה את הקידוש והוא 'מוותר' על הקידוש לצורך הבדלה.

המהרש"א בסוגיין כותב שהגם שאינו כדאי להכריע במחלוקת זו מכל מקום יש לזקק על דברי הטור מכמה טעמים, ונביא את שתי קושיותיו של המהרש"א ואת תשובות האחרונים.

תחילה מקשה המהרש"א שמדברי הטור משמע שהעדיפות שיש להבדלה על קידוש הלילה היא, שאת ההבדלה תקנו חכמים על היין ואילו קידוש אפשר לקדש גם על הפת. ועל זה קשה שהרי אדרבה את אמירת קידוש היום על היין הסמיכו חכמים לפסוק "זכור" - זכרה על היין, ואף שיכול לקדש גם על פת היינו במקום שאין יין, ודין זה ישנו גם בהבדלה שיכול להבדיל בתפילה אף שלכתחילה המבדיל בתפילה צריך לשוב ולהבדיל על הכוס.

נר חנוכה עדיף על קידוש היום רק מטעם פרסומי ניסא

עוד מקשה המהרש"א, שהנה הגמרא בשבת (כג): אומרת שנהר חנוכה עדיף על קידוש היום כיון שפרסומא ניסא עדיף, ולדעת הטור יקשה מדוע לא אומרת הגמרא שנהר חנוכה קודם כיון שקידוש יכול לעשות על לחם [והטור עצמו אומר סברא זו לגבי קדימת נר חנוכה להבדלה, שכיון שיכול להבדיל בתפילה לכן נר חנוכה עדיף, וגם על דבריו קשה מדוע לא אמר שנהר חנוכה קודם להבדלה משום פרסומי ניסא כמו לגבי קידוש].

בספר חידושי ריב"ש כתב שאת קושיית המהרש"א השניה כבר הקשה רבינו תם מדוע לא אמרה הגמרא שנהר חנוכה קודם כיון שיכול לקדש על לחם, וכבר דחה את ראייתו הרא"ש (פ"י סימן יז) שהיה הו"א שכיון שעיקר מצותו על היין ידחה את הנר ולכן טעם זה לחוד לא הספיק.

והוסיף בחידושי ריב"ש שבכך מתיישבת גם הקושיא מדוע הטור הזכיר שנהר חנוכה קודם להבדלה כיון שיכול להבדיל בתפילה ולא הזכיר את הטעם של פרסומי ניסא, כי כל קושיית הטור היתה שמה נר חנוכה יקדם רק לקידוש כיון שאפשר לקדש על הלחם וצירוף הסברא של פרסומי ניסא לסברא שאפשר לקדש על הלחם הוא שגם שנהר חנוכה יקדם לקידוש, אבל נר חנוכה אף שבנהר חנוכה יש פרסומי ניסא אך כיון שאי אפשר להבדיל על הלחם שמא תקדם הבדלה לנר, ועל זה כתב הטור שגם בהבדלה יכול לקדש בתפילה.

יישובו הנפלא של הקרני ראם

הקרני ראם (אות א) מיישב את דעת הטור באופן נפלא, בהמלך אחד המיישב את כל קושיות המהרש"א. וזאת על פי דעת ההגהות מיימוני והרא"ש שאף שאת הקידוש בליל שבת ניתן לעשות על לחם, מכל מקום קידושא רבא אי אפשר לקדש על לחם אלא על היין לחוד. וממילא כשנבוא לדון אם הבדלה קודמת לקידוש הלילה איננו יכולים לתלות זאת במה שאפשר לקדש על הלחם, כיון שאם זה כל הטעם, הרי שאף שהבדלה תקדם לקידוש הלילה אך עדיין יהיה עליו לשמור את היין לקידוש היום כיון שאותו אי אפשר לעשות בלחם, וכיון שקידוש הלילה עדיף על קידוש היום שוב יצטרך לקדש ביין זה בלילה, לא כיון שהוא עדיף על ההבדלה אלא כיון שהוא עדיף על קידוש היום שהוא עדיף על ההבדלה.

ועל כרחנו צריך לפרש שההבדלה עדיפה בעצם לכל הפחות על קידוש היום ולא בגלל שאפשר לעשותה על לחם, שהרי אי אפשר לעשות קידוש היום על לחם. ונמצא אם כן ששני הטעמים נצרכים, כי לגבי קידוש היום יש לומר שההבדלה עדיפה בעצם, ואילו לגבי קידוש הלילה אפשר לומר שהבדלה עדיפה כיון שיכול לקדש על הלחם.

ומעתה נבוא ליישב את דברי הטור מדברי הגמרא בשבת, שהגמרא אמרה שנהר חנוכה עדיף על קידוש היום משום פרסומי ניסא ולא אמרה את הטעם שיכול לקדש על לחם, ואילו הטור אמר שנהר חנוכה עדיף על הבדלה כיון שיכול להבדיל בתפילה ולא אמר את הטעם של פרסומי ניסא.

והביאור, שהגמרא לא יכלה להסתפק בטעם שיכול לקדש על לחם, כי הרי טעם זה נכון רק לגבי קידוש הלילה ואם כן קידוש היום עדיף על נר חנוכה ואחרי שקידוש היום עדיף וקידוש הלילה עדיף מקידוש היום ממילא יהיה חייב להקדים את קידוש הלילה על פני קידוש היום. ולכן הוצרכה הגמרא לטעם של פרסומי ניסא. אמנם לגבי הבדלה שאפשר להבדיל על היין לא הוצרך הטור כלל לטעם של פרסומי ניסא [יעוין בקרני ראם שהארץ עוד שהוצרך בדוקא לעם זה ולא לטעם של פרסומי ניסא, וקצרתין].

שיטת הרשב"ם - מקדש ולא שותה את כל הכוס

יש להוסיף את לשון הרשב"ם בסוגיין (ד"ה דמשייר): שיש לו מעט יין ומונע שתייתו בשביל הבדלה. מלשון הרשב"ם משמע שאינו מונע את עצם הקידוש אלא אך את שתיית היין. ביאור כעין זה מביא הגרי"ש אלישיב שיש מפרשים שמדובר כאן באופן שמקדש ושותה רק מלוא לוגמיו ואינו שותה את כל הכוס, ומונע תאוותו שלא לגמור את כולו כדי שישאר לו יין להבדלה, וכיון שמתאפק מלשתות יין לצורך הבדלה לכן נוהל עולם הבא.

יתכן מאד שזו כוונת הרשב"ם שיש לו מעט יין ומונע שתייתו בשביל הבדלה, אך לא מונע את עצם עשיית הקידוש. וזה לא כדעת הטור ולא כדעת התוספות.

דין קדימה בקידוש לילה ויום, כבוד שבת והבדלה

יום ראשון א ניסן
פסחים דף קיג